Kuntaliitto
Kommunförbundet

Lausunto

Dnro 1702/03/2015

8.10.2015

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto

Eduskunta

HE 30/2015 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016, pääluokka 32.70 Kotouttaminen ja maahanmuuttajien työllistyminen

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että Suomi antaa korkeatasoista kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville. Suomessa valtiolla on päävastuu maahanmuuttopolitiikasta, johon myös kotouttamispolitiikka sisältyy. Myös kunnat ovat tärkeässä asemassa humanitaarisen vastuun kantamisessa.

Maahanmuuttajien kotouttamisen tarkoitus on helpottaa maahanmuuttajan asettumista Suomeen ja edistää hänen osallistumistaan yhteiskuntaan. Maahanmuuttajien määrän kasvaessa myös tarve kotouttamistoimenpiteisiin kasvaa.

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen

Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrä on noussut huomattavasti verrattuna edellisiin vuosiin. Sisäministeriön tämän hetken arvion mukaan turvapaikanhakijoita odotetaan saapuvan tänä vuonna noin 50 000. Ministeriöiden arvion mukaan näistä henkilöistä oleskeluluvan saanee noin puolet eli noin 25 000 henkilöä. Maahanmuuttoviraston arvion mukaan hakemusten käsittelyaika on noin viisi ja puoli kuukautta.

> Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että nyt esillä olevassa talousarvioesityksessä kotouttamisen pääluokassa laskelmien pohjana olevat henkilömäärät perustuvat aikaisemmin tänä syksynä esitettyihin arvioihin kotouttamisen piiriin tulevista pakolaisista ja oleskeluluvan saavista turvapaikanhakijoista. Uusien arvioiden perusteella kotouttamiseen varattavat määrärahat ovat selkeästi liian pienet.

Suomen pakolaispolitiikan ja humanitaaristen velvoitteiden onnistumisen kannalta on kotouttavien ja työllistävien toimenpiteiden riittävä valtion resursointi tärkeää. On selvää, että turvapaikanhakijoiden määrän merkittävä kasvu sekä odotettavissa olevien myönteisten oleskelulupapäätösten kasvavan määrän vuoksi valtion panostusta humanitaarisin perustein tulleiden maahanmuuttajien palveluihin tarvitaan nykyistä enemmän.

Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen on ensiarvoisen tärkeää. Erityisesti maassaolon alkuvuosina on kotouttamistoimien riittävyydellä suuri merkitys maahanmuuttajan työllistymiselle ja integroitumiselle yhteiskuntaan.

Työpoliittinen kotoutumiskoulutus on aikuisten maahanmuuttajien tärkein kotouttamisen väline. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajille kielikoulutusta, tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta sekä tukea maahanmuuttajan työllistymistä.

> Riittämättömien resurssien vuoksi työpoliittiseen kotoutumiskoulutukseen on usean kuukauden jonot erityisesti pääkaupunkiseudulla ja joissakin muissa kasvukeskuksissa. Kuntaliitto korostaa, että kotoutumiskoulutuksen resursseja tulee lisätä, jotta koulutusta voidaan järjestää tarvetta vastaavasti koko valtakunnan alueella.
>
> Työpoliittisen kotoutumiskoulutuksen vähäisyyden vuoksi maahanmuuttajia on ohjattu omaehtoisen koulutuksen piiriin. Tästä aiheutuu kunnille kustannuksia. Kuntaliitto katsoo, että omaehtoista koulutusta voidaan käyttää työpoliittisen kotoutumiskoulutuksen rinnasteisena koulutuksena vain erityisistä syistä. Omaehtoinen koulutus ei yleensä sisällä työllistäviä elementtejä, joten se ei voi kor-

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

vata työpoliittista kotoutumiskoulutusta. Maahanmuuttajaa ei pidä ohjata omaehtoiseen koulutukseen vain sillä perusteella, että työ- ja elinkeinohallinnon määrärahat työpoliittiseen kotoutumiskoulutukseen ovat riittämättömät.

Kotoutumiskoulutuksen määrärahoja arvioitaessa (pääluokassa 32.30, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka) on otettava huomioon arviot oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden määristä. Vaikka vuoden 2016 talousarvioehdotuksessa on kotoutumiskoulutuksen määrärahaa lisätty, on se riittämätön tämänhetkisten arvioitujen oleskeluluvan saavien määrälle.

Valtion korvaukset kunnille

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan kunta tekee ELY-keskuksen kanssa sopimuksen pakolaisten ja myönteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntaan osoittamisesta sekä kustannusten korvaamisesta.

Kuntien mukaan suurimmat esteet kuntasijoitussopimusten tekoon ELY-keskusten kanssa ovat riittämättömät laskennalliset korvaukset, liian lyhyt korvausaika, kankea korvausjärjestelmä, henkilöresurssien puute kunnissa, kuntien vaikea asuntotilanne, työpoliittisen kotoutumiskoulutuksen vähäisyys paikkakunnalla sekä voimakas oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden itsenäinen ja omaehtoinen muutto kuntiin. Lisäksi kuntien kiristynyt taloustilanne on vaikuttanut siihen, ettei sopimuksia ole ELY-keskusten kanssa ole voitu tehdä.

Kunnat toivovat tuntuvaa korotusta laskennallisiin korvauksiin sekä tukea ELY-keskuksilta, enemmän tietoa kuntiin tulevien kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden tilanteesta, yhdenmukaisia valtakunnallisia korvauskäytäntöjä sekä riittävää työpoliittisen kotoutumiskoulutuksen määrää.

Valtio maksaa kunnille laskennallisia korvauksia kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta. Tällä hetkellä valtion maksamat laskennalliset korvaukset kunnille ovat 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta ja 2 300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä. Korvauksia maksetaan kunnille kiintiöpakolaisista neljän vuoden ajan ja muiden henkilöiden osalta kolmen vuoden ajan.

Laskennallisten korvausten taso määriteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1993. Tilastokeskuksen julkisten menojen hintaindeksin mukaan kuntien sosiaalitoimen kustannukset ovat vuosina 1993 - 2013 nousseet 74,7 %. Jotta korvaustaso vastaisi vuoden 1993 jälkeen tapahtunutta kustannusten nousua sosiaalitoimessa, tulisi laskennallisten korvausten alle 7-vuotiaiden osalta olla 10 872 euroa vuodessa ja 7 vuotta täyttäneiden osalta 3319 euroa vuodessa. Hintaindeksin mukainen nousu kuvaa ansiotasoindeksin ja inflaation mukaista nousua. Todellisuudessa kuntien kustannukset ovat sosiaali- ja terveystoimessa nousseet tätä enemmän, kun otetaan huomioon palvelujen laadullinen ja määrällinen muutos.

Laskennallisten korvausten lisäksi kunnat saavat valtiolta erityiskustannusten korvausta enintään kymmeneltä vuodelta mm. huomattavista sairaanhoitokustannuksista, jos henkilö on ollut hoidon tarpeessa jo Suomeen saapuessaan, sekä lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä. Myös tulkkauskustannukset korvataan. Erityiskustannusten korvaukset ovat kuntien toimintamahdollisuuksien kannalta erittäin tärkeät. Korvaukset maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella.

Kuntien taloustilanne on erittäin vaikea ja tämä heijastuu kaikille palvelusektoreille. Kuntaliitto painottaa, että kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin tulee kohdistaa hallituskauden aikana määrällinen korotus asteittain niin, että korvausten jälkeenjääneisyys korjaantuu.

Lisäpanostukset kotouttamiseen aikaansaavat säästöjä pidemmällä aikavälillä muun muassa työttömyys-, toimeentulotuki- ja asumistukimenoissa. Kotouttamisen hyvä alku ja riittävä resursointi tukevat myös myönteisten asenteiden säilymistä.

Anu Wikman-Immonen
erityisasiantuntija

LIITE

Kuntatalouden näkymät pysyvät haastavina

Pitkä taantuma, väestön ikääntymiseen liittyvät kustannuspaineet sekä aikaisempina vuosina kuntatalouteen kohdistetut valtionosuusleikkaukset ja tehtävien lisäykset heikentävät kuntien mahdollisuuksia vastata tulevaisuuden muuttuviin palvelutarpeisiin. Kuntien ja kuntayhtymien kehitysarvion mukaan kuntatalouden tilannekuva pysyy lähivuodet hyvin kireänä hallituksen käynnistämistä sopeutustoimista huolimatta.

Ilman tehtyjä valtionosuusleikkauksia kuntatalous olisi tasapainossa kaikilla mittareilla tarkasteltuna.

Kasvava työttömyys, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys, turvapaikkahakijoiden määrän ennätyksellinen laajuus sekä perus- ja ansioturvaan tehtävät leikkaukset aiheuttavat lähivuosina menopaineita kuntien palveluihin ja tulonsiirtoihin, erityisesti toimeentulotukeen, jonka kuntarahoitusosuus säilyy Kela-siirrosta huolimatta. Ikäsidonnaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kysyntä kasvaa noin prosentin joka vuosi.

Kilpailukyky, talouskasvu ja työllisyys ovat avainasemassa ja ratkaisevat myös kuntatalouden kohtalon. Rakenteelliset uudistukset vaikuttavat onnistuessaankin vasta vuosien päästä.

Kuntaliitto on osaltaan valmis niin kustannus- kuin tuottavuustalkoisiin. Kun yli puolet kuntasektorin toimintamenoista on palkkoja ja palkkaperusteisia menoja, niiden hallinta on talouden tasapainon kannalta ensiarvoisen tärkeätä.

Samalla kun kustannuksia leikataan, on varmistettava eri työnantajasektorien tasapuolinen kohtelu. Kuntaliitto ei hyväksy tilannetta jossa yksityisen työnantajan tilannetta helpotetaan sotu-maksuja alentamalla, mutta ei kuntatyönantajien. Lisäksi tämä alennus on tarkoitus rahoittaa julkiselle sektorille syntyvistä säästöistä. Tämä aiheuttaa tarpeetonta kilpailun vääristymää yksityisten palvelutuottajien eduksi.

Kuntaliitto kannattaa uudistettua kuntien makro-ohjausta, jossa tasapainotavoitteen asettamisen lisäksi valtio asettaa itselleen myös kuntien toimintoja koskevan menorajoitteen sekä toteuttaa valtio-kuntasuhteen rahoitusperiaatetta.

Kuntataloudelle asetettu rahoitusasematavoite vuodelle 2019 (½ %-yksikköä/BKT) edellyttää toimia kuntien velkaantumisen hillitsemiseksi. Kuntien investointitoimintaa ja niiden järkevää rahoitusta ei kuitenkaan saa vaarantaa. Toisin kuin valtio, kunnat eivät käytä velkaa toimintamenojen, vaan investointien rahoittamiseen. Kuntaliitto tukee kuntien investointien omarahoitusosuuden maltillista nostamista tavoitteen saavuttamiseksi.

Kuntatalouden vakauttamistoimiin liittyvät haasteet

Kuntatalousohjelman mukaan vuonna 2016 valtion toimenpiteiden kuntataloutta vahvistava vaikutus olisi noin 295 miljoonaa euroa. Julkisen talouden suunnitelmassa kuntien menoja kevennetään valtion toimenpiteistä johtuen 540 miljoonalla eurolla vuoden 2019 tasolla. Tämän lisäksi kuntien tehtäviä ja velvoitteita tulisi alentaa yhdellä miljardilla eurolla.

Päätösten toteutus ja kustannusvaikutukset riippuvat pitkälti kuntien omista päätöksistä eikä esitetynkaltaisia menosäästöjä tai tulojen lisäyksiä ole odotettavissa niin nopeassa aikataulussa kuin nyt ennakoidaan.

Kunnille on ohjelman mukaan julkisen talouden kokonaisedun nimissä mahdollista säätää pysyvästi toimintamenoja lisääviä tehtäviä. Mikäli näin menetellään, kuntien rahoitusaseman kiristyminen on tarkoitus estää muun muassa mahdollistamalla kunnallisten palvelujen maksujen korotuksia.

Kuntaliitto ei tätä hyväksy, vaan mahdollisesti lisääntyvien menojen vastapainona on suoritettava tehtävien ja velvoitteiden vastaavansuuruiset vähennykset tai rahoittamalla ne 100 %:n valtionosuuksilla.

Jotta kuntatalousohjelmassa esitetty kuntatalouden rahoitusasematavoite sekä valtion itselleen asettama kuntatalouden menorajoite voidaan saavuttaa, on kunnille jäätävä merkittävä

osa kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen mukanaan tuomista säästöistä. Kuntien maksupolitiikkaa tulee vapauttaa ja maksutulot pitää kuntien tulolähteinä ilman kytkentää muuhun valtio-kuntasuhteeseen.

Kuntaliitto ei myöskään hyväksy valtionosuuksien indeksikorotusten leikkaamista ja vaatii, että yhteisöveron korotettu jako-osuus säädetään pysyväksi.

Kuntaliitto vastustaa jyrkästi esitettyä muutosta jätelakiin kuntien toiminnan rajaamiseksi.

Rakenteelliset talouden- ja hallinnon uudistukset

Valtionosuuslainsäädännön uudistusta tarvitaan valtionosuuksien määräytymisperusteiden tilastollisen pohjan selkeyttämisessä. Tasauksessa käytetyn veropohjan tulisi olla mahdollisimman kattava. Ammatillisen koulutuksen ja mahdollisen lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistus tulee toteuttaa valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Esitetty soteuudistus edellyttää toteutuessaan erittäin merkittäviä muutoksia kuntien valtionosuusjärjestelmän lisäksi kuntien veropohjaan.

On hyvin tärkeää, että tälläkin kertaa valtion ja kuntien kustannusten jaon tarkistus tehdään täytenä ja että kuntien veropohjaan tehtävät verovähennyksistä johtuvat kavennukset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti ja kiinteistöveroa kehitetään. Viime vaalikaudella aloitettua kiinteistöverotuksen uudistamista ja arvostamisperusteiden kehittämistä tulee jatkaa. Hallitusohjelmaan kirjatun selvityksen pääomatuloverotuksesta tulee koskea myös pääomaverotulojen jakautumista eri veronsaajille, myös kunnille.
Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kunnallisveron korotuspaineiden hillitsemiseksi kuntien veropohjan laajentamista liikenne-, polttoaine- ja ympäristöverojen osalta selvitetään.
Sosiaali- ja terveydenhuollon, toisen asteen ammatillisen koulutuksen sekä kuntien työllisyysvastuuseen kaavaillut muutokset tulee valmistella perusteellisesti ja laajassa yhteistyössä kuntien ja muiden kuntatoimijoiden kanssa. Kuntaliitto korostaa alueiden erityispiirteitä ja peräänkuuluttaa erilaisten vaihtoehtojen selvittämismahdollisuutta.

Kuntien tehtäviä tulee vähentää ja toimintaa ohjaavia normeja purkaa vähintään esitetyssä tahdissa. Tähän liittyy myös kelpoisuusehtojen ja palveluiden henkilöstörakenteiden merkittävä joustavoittaminen.

Jotta kuntatalouden kiristyminen ja sitä seuraavat veronkorotuspaineet voidaan välttää, tärkeätä on, että kuntatalousohjelman ja rahoitusperiaatteen toteutumista seurataan tiiviisti.